

E kitérés után nyíltan megmondhatjuk, hogy minden népieskedésnek végcélja a nemzet egyetemének szolgálata. Ez tehát a végcél a művészet terén is, hogy a sok apró vonás felderítésével, *a magyar jelleget, gondolkozást, szellemet fejezzék ki, ezeknek megfelelő sajátosan magyar módon.* És ha ez sikerült, akkor már egyben művészi is az alkotás, mert a *művész csak önmagát tudja adni alkotásaiban, a magyar művész tehát csak magyar voltának lehet kifejezője.* Akinél ez nem érezhető ki, az vagy nem magyar, vagy nem művész.

Ez esetben már túl is vagyunk a népiességen s arra a fokra emelkedtünk, amelyet *nemzeti klasszicizmusnak nevezhetünk.* Ilyen szemmel nézve a népiességet és a magyar művészi alkotásokat, örömmel állapíthatjuk meg, hogy a magyar jelleget adó népi vonások minden igazán jeles magyar alkotónál és alkotásnál feltehetőek, csak észre kell azokat venni.

Ne vessük meg tehát a népiességet, mert annak feltétlenül helyet kell kapnia szemléletünkben, viszont törekedjünk oda hatni, hogy a népiesség se álljon meg a külsőségeket látó kezdeti fokon, hanem ezt csak útul használva, szálljon a lélek mélyére s hozza felszínre annak rejtett értékeit.

Gergely Gergely.

Színjátszás és irodalomtanítás szolgálatában

A pedagógia már régtől fogva tisztában van a szemléltetés fontos szerepével. Ez a szempont a mai középiskolai tanításban úgyszólván minden tantárgynál az előtérbe került. Lélektani megfigyelések, tapasztalatok és megfontolások egyaránt igazolják üdvös hatását. Itt nem is akarunk bővebben foglalkozni mindenki által amúgyis elismert fontos szerepével, csupán alkalmazásának kibővítésére szeretnénk felhívni az illetékesek figyelmét.

A magyar és a külföldi nyelvek irodalmi anyagának jó részét a drámai alkotások ismerete teszi. A nagy magyar, klasszikus értékű színpadi alkotásokat a középiskolás diák rendszerint kötelező házi olvasmányként olvassa el. A külföldi klasszikusok közül a tanulók túlnyomó többsége rendszerint csak abból ismer egy-két jelenetet, amit éppen — az idegen nyelv tanulása közben — az iskolában eredeti nyelven olvasnak. Ha pl. német és francia az a két idegen nyelv, amit az iskola tanít, a diák Shakespeare-től nem sokat fog ismerni. A drámai alkotások ismertetésénél, esztétikai magyarázásánál a szemléltetés elve akkor érvényesülne, ha az iskolában tárgyalt klasszikus értékű színműveket a diák a színházban, színházi előadás keretében is láthatná. Mert hiába, a drámai művek, minden irodalmi értékük mellett is, elsősorban színpadi alkotások. Igazán csak akkor ismerjük meg és akkor tudja csak igazi hatását kifejteni, ha előadni látjuk. Mennyivel maradandóbb és kézzelfoghatóbb

lenne így a drámairodalom tanítása, az azt hiszem senki előtt sem vitás. És így lehetne megkedveltetni a kötelező klasszikusokat. Az igazi dráma a színpadon él igazán. Ott kapja meg csillogását, tüzét és fényét. Jól megválasztott hazai és külföldi klasszikusok jó színházi előadásával lehetne igazán fogékonyra tenni a növendékeket a színházi művészi szép iránt és megkedveltetni velük a „kötelező olvasmány” — valljuk be őszintén — bizony sokszor nem igen kedvelt fogalmát.

A színelőadásnak az irodalomtanításban való alkalmazása természetesen az elvi kérdés tisztázásán túl sok gyakorlati irányú megfontolást is feltételez. Mindenekelőtt külön kell vennünk azokat a városokat (Budapest, Szeged, Debrecen, Kolozsvár, Pécs, Nagyvárad és Kassa), amelyek állandó színházzal rendelkeznek. Ezek az év nyolc hónapjában, minden szombat délután ifjúsági előadás keretében előadhatják a 32 legszebb, legértékesebb hazai és külföldi klasszikusokat. Ifjúsági előadások idáig is voltak. Ezek azonban nem elégítik ki azt, aki a színi előadásban az iskolai drámairodalomtanítás szerves szemléltető eszközét látja. Az eddigi ifjúsági előadások rendszer nélkül, ötletszerűen előadott klasszikusaival és sok tisztán szórakoztató jellegű darabjaival, modern operettjeivel nem minden esetben szolgáltak a művészi izlés fejlesztésére. Az ilyen rendszeretlen színházlátogatás nem kapcsolódik bele szervesen a diákok tanulmányaiba és a tanítás céljait csak igen kis mértékben szolgálja. A tanítási év és a színi évad elején az állandó színházak igazgatóinak és az illető város irodalomszakos gimnáziumi tanárainak megbeszélésre kellene összejönniök.

Itt, ezen a megbeszélésen egyöntetűen megállapítanák a drámairodalom tanításának tanmenetét és a megfelelő klasszikus drámairodalom tanításának tanmenetét és a megfelelő klasszikus előadásokat olyan időpontban állítanák be, amikor az iskolákban éppen azzal a drámai alkotással foglalkoznak. Az időpontra nézve természetesen itt előfordulhatnak kisebb eltolódások, fontos azonban, hogy a gyerekek éppen azokban a hetekben foglalkozzanak azzal a darabbal, ami éppen előadásra kerül a színházban. Tudom, hogy ez nem egyszerű feladat. Nagyon nehéz olyan sorrendet megállapítani, hogy az illető darabbal minden iskolában, mind a négy felső osztályban egyszerre foglalkozzanak. Nehéz, de nem lehetetlen. Megoldása igen fontos, mert ezen múlik, hogy milyen sikerrel tudjuk a színelőadást szervesen beleilleszteni a tanítási anyagba. Maga ez az egyetlen kérdés azonban olyan bonyolult, hogy a legnagyobb körültekintés és külön tanulmány kell hozzá.

Nehezebb a helyzet azokban a városokban, ahol a staggione rendszer működik. Itt is azonban együtt kellene működnie a kis város egyetlen gimnáziuma igazgatójának és a staggione társulat igazgatójának. (Az állam kötelezhetné a társulatokat, esetleg kisebb szubvenciót is adhatna). Évente legalább négy előadást itt is lehetne biztosítani, tekintve, hogy egy hónapnál rövidebb időre nem nagyon szoktak a szintársulatok egy-egy helyre menni. Négy év alatt, ha minden évben más darabot adna elő a társulat így is 16 klasszikus értékű színpadi művet ismerne meg a kisvárosi középiskolás diák. Ezeket az ifjúsági előadásokat kötelezővé lehetne tenni. Olcsó helyárák mellett is, — mivel a diákok teljesen megtöltenék a nézőteret

— a színház megfelelő bevételhez jutna. A szegénysorsú és jó előmenetelű diákok ingyen mehetnének. Minden 10 diák után egy. Az egyes helyárák között lehetne árbeli különbség, de semmiesetre sem olyan nagy, mint a rendes esti előadásokon. Lehetne egységes helyárakat is megállapítani. A gyakorlati megoldás sok ilyen és ehhez hasonló részletkérdést vetne fel. Nagyon örülnék, ha a kartársak hozzászólnának a felvetett ötlet tisztázásához és az illetékeseket meg lehetne nyerni az ügynek, ami, — alapos megfontolások és a különféle lehetőségek helyes mérlegelése után — csak előnyére válhatna a középiskolai irodalomtanításnak.

Kálmán László.

A magyar irodalom tanításának válságához

Ez alkalommal eltekintve a magyar irodalom tanításának módszertől, egy pár olyan vonásra szeretnék rámutatni, ami magában a tárgy természetében rejlik.

A magyar irodalmat iskoláinkban, mint »tantárgyat« tanítják, ami ennél fogva következményeket is hord magában. Legfőképpen azt, hogy az elért eredményről számot is kell adni, tehát megtanulható ismereteket, adatokat kell tartalmaznia.

Ez maga azonban még nem tekinthető irodalmi tudásnak s ezzel megelégednünk nem szabad, mert a magyar irodalom egyetlen más »tantárgyhoz« sem hasonlítható, annak eszközeivel el nem sajátítható s mértékével nem mérhető. Az »ismeretek« föltétlen szükségességén túl olyan lelkihatást kell elérnünk, amely az iskola falain túl is működik és hat.

Az emberek nagy többsége, még az u. n. »művelt középosztály« is — és ezek között végzett tanítványaink —, egyáltalán nem, vagy csak silány értékű műveket olvasnak. Mi ennek az oka? Hol keresendő a hiba? Minden bizonnyal iskolai magyar irodalmunk tanításában. Mert nem az volt az egyetlen — és egyedül helyes — célunk, hogy a nemes irodalmat megszerettessük tanítványainkkal, s ingert keltsünk bennük az iskolán túl is az olvasás élvezetére. Nem kaptak tanítványaink oly élményt, amellyel a magyar szellem egy-egy írásban megörökített darabja lelkük részévé vált volna. Pedig sok ilyen darabunk van, de nem láttuk az egyetlen helyes célt, hogy először érezzék a tanulók s csak azután tudjanak.

Ennek következménye az is, hogy a »tanultakat« is rosszul alkalmazzák az iskolán kívül, hogy nincsenek igényeik az irodalommal szemben, s hogy nem tudják megítélni azokat. Mert ha egyszer az érzéseken keresztül sikerült megfogni a tanulónak a szépet, akkor másodszer már értelmét is segítségül tudja venni azon a ponton, hogy miért nem hat rá hasonlóképen egy másik mű. Itt kell bekapcsolódní a magyar irodalom tanításának második nagy feladatába, az **izlésnevelésbe**, mert magában még az sem elég, ha elindítjuk tanítványainkat az olvasás útjára, mértéket is kell kezükbe adnunk, amivel meg tudják különböztetni a jót a rossztól, az értéket a silánytól.

Ezek mellett azután elérhető az iskola vizsgakötelezettségének követelménye is, — egy a mainál jóval többetérő módon — irodalmi művek-